

DE NUMMIS
REGUM MYSIÆ
S E U
R A S C I Æ
A D
VENETOS TYPOS PERCUSSIS
COMMENTARIOLUM.

VENETIIS MDCCL.
EX TYPOGRAPHIA ALBRITIANA.

*Numquam liquidum , sincerumque ex
surbido venit .*

Publ. Syr. Mim.

Venetæ Monetæ dignitas ex eo maxime elucet quod & priscis illis temporibus, quibus nondum florentissima Reipublicæ res ad summum gloriæ & magnitudinis fastigium pervenerant, a potentissimis Principibus cum propinquarum tum longe distitarum regionum, libenter suscepta, immo avide conquistata deprehendatur. Nec mirum. Quum probitate metalli, elegantia quadam formæ, & ponderis constantia præ cæteris omnibus quæ hac illac tunc temporis percutiebatur, fortasse polleret. Hinc Ducatus aureus Joannis Danduli ætate primum Venetiis percussus, expeditissimo itinere ad extremas Orientis & Occidentis oras deductus, & longe lateque diffusus. Hoc præcipuum nostratis Pecuniæ decus.

Sed & de altero satis antiquo ac forte in hunc diem cives nostros latenti, Venetæ Monetæ honore, nunc differere est animus; ut non solum eam iam ubique libenter susceptam, sed illius etiam typorum formam neque brevi temporis intervallo, neque angusto loci spatio a summis Regibus adoptatam, scribendo com-

monstremus. Ad hoc potissimum duabus de causis adducimur : argumenti nempe novitate , & desiderio , quo iamdiu distinemur , ea omnia , quæ ad augendum dulcissimæ Patriæ splendorem facere possunt , e latebris in publicam lucem vindicandi .

Nummos argenteos Regum Mysiæ seu mavis (*a*) Rasciæ , qui Sæc. XIII & XIV floruerunt & pondere & forma Venetis Sæculorum eorundem per quam similes , oculis aperte testantibus , nemo ibit inficias . Eruditis iam explorata res est . Venetum *Grossum* seu *Matapanem* [Monetæ genus primum Henrico (*b*) Dandulo Duce percussæ Ann. ab V. C. DCCCLXX.] accurate referunt ; si nomina D. Marci , ac Ducis excipias . Quorum
loco

(*a*) Nomine Rasciæ hic intelligas cum Bonifacio , & Sambuco (Rer. Hung. pag. 300. , & 750.) *Mysiam Superiorem* , seu cum aliis *Orientalem Servie partem* a Rasca flum. per eandem labente tali adpellatione donatam . Ibi urbes præcipuè Alba-Græca , Semendria &c. Vide Brietium , Baudræ & Ferrar. in Lex. Geograph.

(*b*) Hic [Henr. Dandul.] Monetam argenteam vulgariter dictam *Grossi Venetiani* , vel *Matapani* cum imagine Jesu Christi in throno ab uno latere , & ab alio cum figura Sancti Marci & Ducis , valoris viginti sex parvulorum primo fieri decrevit . Andr. Dand. in Chron. Lib. x. p. 315.

5
loco D. Stephani Serviæ patroni, & Regis imperantis nomina adnectuntur. Cæterum differentia nulla, ut Venetiis potius quam alibi cusos primo intuitu facile credas. Cur vero, quo, tempore, quave ratione hoc factum, brevi dicemus, hæc tractationi nostræ materiam dabunt.

Sed antequam ad Nummorum inlustrationem manum admoveamus, operæ pretium duximus nonnulla præmittere de inlustri Neemaniorum familia, ex qua Reges Rasciæ primum dati. Hæc argumento satis tenebroso quid luminis adlatura non iniuria adfirmamus.

A Sacerdote quoddam Græco, ortum duxit Neemania gens. Huius filius fuit Gliubomir Tarnoviæ (*Tarnou*) Dux, ex quo natus est Urosc, seu mavis Uroscius pater Dessæ, (*c*) qui Anno MCLXI Radoslavium III Draghihnæ Regis filium, paterno pepulit Regno, rerumque potitus est.

In ditioe armis parta successit illi filius Neemania nomine, qui auctis bel-

A 3

lo

(*c*) Filiam Dessæ nupsisse Leonardo Vitalis Michael Venetiarum Ducis filio, auctor est *Cangius* in Fam. Slavonic. & Dalmatic.

lo, & in diem florentibus domesticis rebus, nomen ex suo Neemanix genti, & sibi (*d*) Mega-Iupani [hoc est Magni Ducis] titulum imposuit. Ann. deinde MCLXXXIX a Friderico Cæsare I in Syriam abeunte, imperiali auctoritate in ditione rite firmatus, de medio sublatus est; filio Thiomil hærede relicto, qui brevi parentem sequutus, locum fecit Simoni fratri, a quo continuata Neemaniorum soboles.

Hæc illius gentis exordia, si Orbino (*e*) credas. Apud alios rerum harum Scriptores alia invenias. Sed quum rem implicatam & altis adhuc tenebris suffusam deprehenderemus, neque expiscari vacaret, fidem potius Orbino adhibere maluimus quam longa nimis disquisitione Lectores nostros, inutili forte nisu, torque-

(*d*) Vocis hujus etymon vide apud Cangium in Not. ad Lib. IX Alexiad. Annæ Comnenæ. „ Ita „ appellabant Servii & Dalmatæ Regionum Præ- „ fectos, seu qui proximam a Rege potestatem „ habebant, inquit Cinnamus, voce Nicetæ in „ Isaacio Lib. III. n. 4. Porphyrogenit. de Adm. „ Imp. cap. xxix. *Zupanos, Supanos, Mega-Iupanos, Magnos-Iupanos*, & *Archi-Iupanos* eos adpellatos apud Script. passim invenias.

(*e*) Regn. degli Slav. pag. 247.

7

quere. Si quis plura desiderat (f) Hungaricarum, (g) & Dalmaticarum Rerum Scriptores consulat, iisque addat Niceph. Greg. Lib. VI. Hist. Byzant. Nicetam Choniatem in Annal. & Annam Comnenam in Alexiad. Lib. VII.

Nunc ad propositum redeamus.

Omnium primus, qui Regum (b) horum unicum Numisma ediderit Ducangius; e Ducangio subinde (i) Bandurius. Ii editum ab se Nummum Uroscio Romanæ Imperatori Ann. MCCCLXVI censent. Unum etiam protulit Muratorius; alterum Lirutius. Sed ambo vitio Chalcographi satis male repræsentati. Quinque nunc primum e scrinio nostro exhibemus nos. Equidem plures ad hunc diem nobis inciderunt in manus. Sed ab edendis abstinuimus. Qua de causa, accipe. Ex quo primum

A 4

Ra-

(f) Francofurti. Apud VVechel. 1600.

(g) Amstelod. Apud J. Bleu. 1668.

(b) Reges Servie aliquando etiam adpellati sunt *Despotæ*, & *Crales*, testibus Gretsero. Observat. in Georg. Codin. Lib. II. c. I. Spandugino Histor. Turcic. apud Sanfovinum, & aliis, quos, si lubet, videas ap. Andr. Joseph Gittio, in opere cui titulus *Lo Scettro del Despota* impress. Neapol. 1697, in quo plura de Neemania gente passim invenias.

(i) Num. Imp. Tom. II. pag. 772.

Rasciæ Reges Monetam ad Venetos typos cudere cœperunt [quod XIII ineunte Sæculo factum] nonnulli eorum eodem sive Stephani sive Uroscii nomine insignes in regno confederunt. Hinc quum nullum ætatis indicium hisce in Nummis [parum admodum inter sese discrepantibus] Regum nomina subsequatur, sed omnes solo sive Stephani sive Uroscii nomine obsignatiprehendantur, sola omnino characterum, imaginumque forma de illorum ætate iudicium ferre conantibus observanda remanebat. Nummos itaque nobis inter se diligentissime conferentibus ut quem prius quem posterius conlocandum sciremus, aperte adparuit, hos tantum, quos exhibemus inter se revera differre; cæteros omnes alicui ex quinque nostris cœvos, eodemque typo percussos. Hæc in causa fuerunt cur his probatis, reliquos omnes missos faceremus. Sed ut æquius certiusque hac in re iudicium ferremus, & veram [quantum fieri poterat] unicuique adsignaremus ætatem, eos cum Venetis *Grossis* annorum illorum, quibus respondere nobis videbantur conferri curavimus. De vero certoque tem-
po-

pore , quo quisque Venetorum *Grossorum* percussus , nullum dubium , nomine Ducis manifeste prodente .

His ita præmissis , primus nobis se se offert (*) Nummus inspiciendus Stephani nomen præferens . Hunc si cum Grossis Henrici Danduli , & Petri Ziani conferas , differentiam nullam deprehendes . Idem pondus , eadem forma ac metalli probitas , imagines eadem , iidem prorsus characteres . Quamobrem Stephano I, quem Ann. MCCXVI regali honore dominatum scimus iure optimo censeas . Hunc natum patre Neemania [de quo superius] Historia & monumenta testantur . Thiomil fratri iam vita functo , in regno successit . Ab infantia Simon adpellatus [causam nescire fatemur] crescentibus annis Stephani nomen cum regno assumpsit, solo Mega-Iupani , hoc est Magni Ducis titulo contentus . Sigillum a (k) Lucio relatum aperte rem indicat.

Ibi

(*) In Tab. n. I.

(k) De R. Dal. pag. 256.

Ibi legas :

Σ Φ Ρ Α	--	Λ Ο Υ
Γ / Σ Τ Ε	--	Ζ Ο Υ Η
Φ Α Ν Ο Υ	--	Α Ν Ο Υ Τ
Μ Ε Γ Α	--	Ο Υ Ν Ε Μ
		Α Ν Ι Α

ΣΦΡΑΓΙΣΜΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΕΓΑ-
ΛΟΥ ΖΟΥΗΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΜΑ-
ΝΙΑ. Hoc est: *Sigillum Stephani Magni*
Supani filii Nemanja. *Mega-Iupani* titulum
conflatum, ut ita dicam, Slavo-Græco
vocabulo, facili negotio comperias. Sed
quum Joannicius Bulgariae Dominus Co-
ronam Regni Bulgarici ab Innocentio
III tunc Romano Pontifice petiisset,
Stephanus quoque noster eundem Serviae
suae titulum enixe rogaverat. Verum
Andrea Hungariae Rege, qui & Serviae
titulo utebatur, id non probante, (1)
nil actum. At Innocentio e vivis subla-
to, Honorius III successor, vitato Ser-
viae nomine, Stephanum percipientem
Re-

(1) Acta Innoc.

Regem Rasciæ , (*m*) antiquo Chronographo teste, renunciavit . Eodem tempore Stephanus Dn. Servia , seu Rascia , qui Mega-Iupanus appellabatur missis Apocrisiariis ad Romanam Sedem , impetravit ab Honorio [Tertio] Summo Pontifice coronam Regni ; direxit namque Legatum a latere suo , qui veniens coronavit eum , primumque constituit Regem terra sua .

Qua vero de caussa Romanus Pontifex insigne decus schismatico homini indulserit , Dandulus noster docet : Stephanus quoque Dominus Raxia , & Servia , qui (*o*) Mega-Iupanus appellatur dum neptem quondam Henrici Danduli Ducis accepisset in coniugem ex suasionem uxoris , abiecto schismate , per nuntios a Papa obtinuit ut regio titulo decoratus esset & per (*p*)

Le-

(*m*) Archid.ap.Luc.p.156. (*n*) In Chr.L.X.p.340.

(*o*) Muratorius edidit *Megavipanus* . Perperam .

(*p*) Is forte fuit *Gregorius Crescentius* Romanus , de quo Ciaconius (*Vit. Pont. Tom. II. pag. 55.*)

„ Quare (*Honor. III. ann. 1216.*) Legati Aposto-
 „ lici munus Gregorio Crescentio Romano titulo
 „ Sancti Theodor. Diacono Cardinali in Dania ,
 „ Suecia , Polonia , ac Bohemia commisit , ut Ec-
 „ clesias illas ad primævam pietatem revocaret ;
 „ nec sine fructu ; nam ipsemet Stephani Servia
 „ & Diocliæ , aliarumque Provinciarum Regis O-
 „ ratores recepit ec. „ Sæpius *Crescentium* S. R.

Se-

Legatum Cardinalem ad hoc missum una cum coniuge coronati sunt. Hæc adnotat Dandulus ad Ann. P. Ziani X. Litteras, quibus Stephanus, posthabito patrio Græcorum Schismate, quo diu vixerat, orthodoxæ militiæ nomen dedit [Pagio (q) hac de re silente prorsus] refert Ciaconius. (r) Hæc earum inscriptio : *Sanctissimo Patri & Domino Honorio III Romanæ Sedis Ecclesiæ universali Pontifici, Stephanus Dei gratia totius Serviciæ, Diocliæ, Tribuniæ, Dalmatiæ, atque Obulmiæ Rex coronatus inclinationem summæ fidelitatis constantia*. Cætera, si lubet, apud Ciaconium legas.

Quænam vero fuerit hæc Henrici Danduli neptis, cuius adductus admonitionibus ad sanctissimam Romanæ Ecclesiæ Fidem sese receperit Stephanus, nostratium forte Scriptorum incuria, non bene compertum. Nonnulli *Dandulam* eam appellatam adstruunt; nonnulli *Annam*,
Rai-

Sedis Legati ad Hungaricos, & Dalmatas munere functum certissimis argumentis ostendit Adnotator ad *Hist. Salonit. Thomæ Archid. Spalat.* inter Script. Rer. Dalm. pag. 471, & idem Archidiaconus cap. xxiv. pag. 332.

(q) Breviar. Gest. Pont. Rom.

(r) Tom. II. pag. 55.

Rainerio Dandulo natam Henrici Ducis filio , qui tunc temporis sublimi Procuratoris D. Marci dignitate pollebat . Similitudine nominum fortassis error irrepsit.

Quum ergo in huius Regis Nummo æque ac in cæteris successorum, quos damus, integram Venetorum speciem repræsentari conspicias, hoc factum intelligas a Stephano, ut nobilissimis Venetæ Reipublicæ proceribus, quibus tam arcto affinitatis vinculo iungebatur, amorem suum, summamque in eorum Patriam reverentiam ultro testaretur. Scriptores probatæ fidei, quibus nostra hæc coniectura fulciatur, revera non suppetunt. Sed quum nulla melior rei huius causâ e barbarorum temporum tenebris adhuc emerferit, ad hanc tenendam sententiam, non improbanda coniectura, rerum gestarum observatione adducimur. Verum non tam mordicus nostram tuemur ut cæteras omnes prorsus reiiciendas velimus. Immo & alteram addimus. Barbaro Regi, barbarioris nullisque bonis artibus exultæ gentis, rei Monetariæ artem in integrum defuisse iis præsertim temporibus, facile coniicias. A Venetis petiit.

Hinc

Hinc factum ut Veneti Monetarii Regi,
cæterum amico, Venetisque principibus
adfini, patrios adferrent typos, iisque
primum ibi Monetam procuderint. Hæc
si arrideat priori præferas. Si neutra,
de tuo poënu meliora satage proferenda.
Sed ad Nummum tandem.

I

In adversa:

„ (*) STEPA....S STEPA....*Stephanus. Sanctus Stephanus*, Servix Patronus.

„ Stephanus stans a dextris [Græcorum more hoc factum adfirmant alii;
„ alii oscitantia artificum] cum corona,
„ tunica & pallio gemmis distinctis;
„ Crucem longam, &, ut aiunt, duplicem tenet una cum Sancto Stephano
„ stante a sinistris cum tunica & pallio
„ & Cod. Evangeliorum læva sustinente
„ ad pectus. Inter Crucem & Regem
„ REX scriptum est. Ad calcem Crucis
„ N. & O.

In averfa vero

„ Je-

(*) In Tab. n. II.

„ Jesus Christus tunica & pallio ami-
 „ ctus in cathedragemmis exornata Cod.
 „ Evangel. genibus innixo ; Domini ca-
 „ put ambit nimbus, in quo Crux qua-
 „ drata, in area littera R.

Tria in Nummo hoc observanda ve-
 niunt ; Crucem nempe duplicem , Regis
 vestes , & litteras utraque parte signatas.

De Cruce pauca . Eam in Nummo
 pro Vexillo , quod in Venetis conspicitur ,
 adiectam a Stephano credimus ut
 recens ab se præstitam Rom. Catholicæ
 Sedi obedientiam, Rex a Pontifice tanto
 cohonestatus munere , ostentatione qua-
 dam pietatis, gratique animi, indicaret.
 De duabus litteris N & O , pauciora .
 Priore earum forte innuere voluit *Nee-*
mania gentis cognomen . De altera vero
 nihil nobis coniectandum superest ; quum
 præsertim iniuria temporum exesa , &
 pœne deleta , vix percipi possit . Littera
 R in area adversæ partis *Rascia* , sive
 mavis compendio quoddam , *Regni Rascia* ;
 supple *Moneta* . Verum de regali amictu,
 scilicet de pallio & tunica gemmarum se-
 rie ad oras distinctis, adnotare lubet hunc
 eundem esse, quem a Venetis Ducibus diu
 ser-

fervatum agnovimus. Venetos (*) Nummos Grossos XIII & XIV Sæc. confer, iisque adde Bullas Plumbeas, quas damus in Tab. sub n. VI. & VII. Earum vetustior ad Ioann. Dandulum, recentior ad Michaellem Steno pertinent; prior apud Brunatium Patavii adservatur; posterior apud nos. Ex iis, quas Ducalibus Senatus Epistolis scimus avulsas, forma interioris exteriorisque amictus perspicue apprehendi potest: & inde liquet saltem Sæculi spatio in Bullis sive Sigillis harum vestium usum apud Venetos Principes obtinuisse. Dandulum ad Ducalem evectum dignitatem Ann. MCCLXXXIII, Stenum MCCCC tradit Historia. In aliis Nummis, non item. Nam adsunt aliqui ex minoribus Francisci Danduli Ducis Ann. MCCCXXVIII. qui longe diversam pallii speciem referant. Sed de his alibi fusius.

I I

Sed alter iam subsequitur (*) Nummus

(*) In Tab. n. VIII. & IX.

(*) In Tab. n. III.

mus nomine *Stephani* insignis, demtisque cruce, & corona apprime superiori similimus. Hunc Brunatius noster delineandum indulſit. Pro cruce Vexillum, pro corona crines concinne in nodum retortos, æque ac in Venetis vides. Sed cui potius Stephano e tribus, qui primum excepere, tribuendus? Stephanus primus [Orbino (s) teste] filium creavit Stephanum qui *Iupani*, ſive Ducis titulo contentus, filio regnum armis Chelmia auctum, reliquit. Is, cui primum *Nee-mania* nomen, cognomen *Crapalus*, aſſumpto Regno, avitum Stephani nomen ſuſcepit, eoque in regni adminiſtratione uſus eſt. *Crapalum* excepit filius Stephanus, Primo pronepos, qui Helenam nobiliſſimam ſœminam, quam Francica gente proſtatam ferunt, duxit uxorem. Hinc Reges quatuor Stephani nomine adpellatos habes. Species Nummi omnino priori conſona; characterum differentia minima, ſeu mavis nulla. Summa hinc difficultas ſuboritur cuinam potius adtribuas. Nos nullum ferre iudicium auſi, Lectoribus noſtris, harumque re-

B rum

(s) L^{is}. c.

rum peritis libenter pronuntiandum relinquimus .

I I I.

Sed ex ambagibus hisce ad certiora tandem progrediendum . Tertius subest (*) Nummus Uroscii nomine signatus hoc pacto

UROSIV REX S STEFAN

„ Uroscius stans &c.

In cæteris nil differt a præcedenti , Venetisque æque ac alii per omnia simillimus . Cl. Muratorii auctoritate fulti nos *Milutino* adscribi posse putamus , Peritissimi viri iudicium libenter sequimur .

Uroscius Stephanum , Stephani huius nominis primi pronepotem , patrem habuit; matrem Helenam foeminam nobilissimam Francica gente ortam . Adhuc puer *Milutini* (†) nomen [hoc est *gratus comis* .

(*) In Tab. n. IV.

(†) Muratorius eum *Sanctum* adpellatum cum Orbino adfirmat, atque vita excessisse Ann. MCC-CXXI. dubitando tradit . *Ant. Med. Aev.* Tom. II. Dissert. XXVII.

Huic tribuendum credimus Nummum Aureum a Bandurio [*Numm. Imp. T. II. p. 772.*] commemoratum , cujus cætypum in Cimelio Bau-
delo-

comis] fortitus est. Ad Regnum evectus Urosc five Uroscium adpellari voluit, fratrique Dragutino, qui iampridem in patrem arma moverat, & tunc in fratrem etiam moventi, Provinciā prope Savum regendam dedit. Nec ipsi iam nova molienti & augendi dignitatem percupido bellum inferri pro summa, qua pollebat, humanitate, passus est. Sed brevi, nulla relicta prole, rebellis vita decessit. Bis nobilissimis foeminis matrimonio junctus est Uroscius. Primum Elisabeth Stephani Hung. Regis filiae, e qua Uladislavium suscepit. Secundo, filiae Andronici Cæsaris, e qua Constantinum. Nothum etiam e matrona quadam habuit Stephanum nomine, quem novercæ insidiis excæcatum Regno amandari iussit. (u) Huic Cæci cognomen impositum. Moriens Ann. (x) MCCC-VII. Regnum Uladislavio reliquit. Con-

B 2

stan-

delotiano se vidisse testatur. In eo (inquit Band.) Rex sedet cum stemmate insolenti, dextra Crucem, leva globum crucigerum tenens. in ambitu MONETA REGIS VROSI. In parte averfa Lilia Francka expressa sunt. Forte ad innuendum maternum genus.

(u) Michas Madius Hist. de Barbazanis de Spoleto. Script. Rer. Dalm. p. 375.

(x) Ibid.

stantinum etiam Andronici Cæsaris ex filia nepotem aliquando regnasse prodit Nummus insequens argenteus Scodrz signatus, in cuius antica

D. REX CONSTANTINVS

„ Constantinus sedens corona ornatus,
„ sceptrum dextera, læva Globum tenens.
In postica

S STEFANV. SCVTARI.

Constantinum Regnum affectantem U-ladislavius frater bello captum, barbaro insuetoque mortis genere miserrime medium secuit.

I V.

Quartum quem damus (*) Nummum omnino superioribus similem, addita regali corona, & duplici, longaue Cruce, facile conferendo, comperias. In epigraphæ integrum *Uroscii* nomen exprimitur. Ad calcem Crucis N & E *Nee-mania*. In postica litteræ P R, quas *Princeps* sive *Principatus Rasciæ* interpretamur. Reges duos Uroscii nomine appellatos post primum in Rasciæ Regno con-

(*) In Tab. n. V.

confedisse, perhibet Historia.

Horum prior ille idem est Uladislavus, quem Elisabeth Regis Hungarici filia natum nuper diximus. Regno positum, e Stephano Uroscium adpellatum ferunt. Venetum Ducatum aureum [vulgo *Cecchino*] hunc adulterasse, deterioreque dolo malo fecisse, nonnulli autumant. Horum unum vidimus Venetis revera per similem, sed haud Veneti alicuius Ducis, verum proprio Uroscii nomine signatum. At ingenue fateri cogimur, nobis non satis constare cur huic, vel cuicumque tandem fuerit is, qui hoc fecerit (quod non liquido patet) id vitio vertatur. Poterat enim iure suo Rex, suoque nomine Monetam cudere purioris, impuriorisve metalli; nec subinde dicendum Venetam adulterasse. Quod si contra fas Veneto usum typo obiicias, reponemus, ea de causa usum, qua vel præcessores sui in argenteis Rasciæ Nummis, diuturno temporis intervallo, usi fuerant. Re etenim vera Aligherius noster non adulteratam ab Uroscio pecuniam Venetam neque deteriore redditam innuit, verum rudi opere neque fa-

tis optimo metallo suam (cæterum Venetæ similem) conflasse ; quod apprime verum .

- - - - *E quel di Rascia , (y)*

Che male aggiustò il conio di Vinegia.

Iniuria igitur a (z) nonnullis Divinæ Comœdiæ Interpretibus, adulteratoris Venetæ pecuniæ nota Uroscio inusta, quum tantum (a a) propriam informem minusve bonam, non vero alienam, percusserit.

Regno a Magnatibus pulsus, acclamatoque in Regem fratre Stephano, quem a patre excæcatum superius narravimus, (b b) in carcerem conicitur, ibique vita functus est. Stephanus itaque regno positus Ann. MCCCXI, Uroscii nomine sibi imposito, pacem cum finitimis iniit & sedulo excoluit. Ærarii res ita & procuravit & auxit ut in iamdiu exhaustum ingentem auri argentique vim summa cum laude intulerit. Huic referimus In-

scri-

(y) Paradis. Cant. XIX.

(z) Vellutellus, Daniellus & recentiores.

(a a) Rem paucis expedit vetus Comment. auctum & editum Mediolani Ann. MCCCCLXXVIII, per Martinum Paul. Nidobeatum, & Jacobo Lanco [della Lana] tributum: *Et quel di Rascia, che non fece giusta la sua Moneta, che appare Vintiana. Et però dice, che mal giusta.*

(b b) Mich. Mad. pag. 375.

scriptionem, quam cum ad inlustrandam
Regum horum ætatem & potentiam fa-
cere possit, integram exscribimus. (cc)

ANNO DOMINI MCCCXIX
MENSE IVNII INDITIONE VI
VROSCIUS REX RASSIAE ET DIO-
CLEAE ALBANIAE BVLGARIAE
AC TOTIVS MARITIME DE CVLFO
ADRIAE A MARI VSQVE AD FLV-
MEN DANVBII MAGNI PRESENS
OPVS ALTARIS YCONAM MA-
GNAM ARGENTeam LAMPADES
ET CANDELABRA MAGNA DE
ARGENTO FIERI FECIT AD HO-
NOREM DEI ET BEATISSIMI NI-
COLAI. EIVS HEREDE ASTANTE
(dd) DE CATERA FILIO DESIFLA-
VE FIDELI ET EXPERTO A PRE-
DICTO REGE DEPVATO ET NOS
RY GERIVS DE INVILIA PROTHO-
MAGISTER ET ROBERTVS DE BA-
RVLLO MAGISTER IN OMNIBVS
PREFATIS OPVS DE PRAEDICTO
MENSE IVNIO INCEPIMVS ET PER
TOTVM MENSEM MARTIVM AN-

B 4

NI

(cc) Ext. in Ecclesia Barenfi Sancti Nicolai Episc.
vulgo *de Bari*. Orb. pag. 255.

(dd) Cangius edidit *Decatera Dorislave*.

NI SEQUENTIS CHRISTO FAVEN- TE FIDELITER COMPLEVIMVS .

Alteram adiicimus muro Sacrii Aedis
Majoris Tarvisii appensam . Eam refert
Burchelatus (Hist. Tarv. pag. 252.)

MCCCIV die xxv Martii . *Franciscus
de (e e) Salomone fuit per excelsum princi-
pem & D. D. Orosium Regem Rasie militari
cingulo donatum .*

Is filium Stephanum cognomento Du-
scianum (ff) cum in bello adversus
Bulgaros strenue se gessisset , utriusque
Zentæ præfectura donavit . Sed a proce-
ribus Servianis haud multo post (incer-
tum an filio invito) in carcerem detru-
sus

(e e) Is fuit frater *Castellani de Salomone* Episco-
pi Tarvisini .

(ff) *Stephani Dusciani* fortissimi, ac potentissimi
Ducis , qui Ann. MCCCXL. Imperatoris Roma-
niæ , Sclavoniæ , & Albanæ titulum propria au-
thoritate sibi contulavit , Nummos duos ex argento
vidimus :

„ I. STEPNNOS. RASIE : 7 : B. T. REX. *Ste-
phanus Rasie , & Bulgaria totius Rex . Impera-
tor sedens , corona ornatus , sceptrum tenens .*

S. TRIFONIS. CATARENS. Sanct. Tripho
[Cathari Patronus] stans, nimbo redimitus .

„ II. STEPHANUS IMPERATOR . Impera-
tor sedens, dextra sceptrum, læva globum cru-
cigerum sustinens .

S. TRIPHON CATHAREN . Sanct. Tripho
stans.

25

85

fus & suffocatus sub Ann. MCCCXX-
XIII. vitam cum Regno amisit .

Utrum vero Uladislavio , an Stephano
huic , ambo deinde Uroscii nomine Re-
ges , Nummus noster referri debeat , bre-
vissime disquirendum .

Nobis rem accurate dispicientibus , Ste-
phano duabus de caussis referendus vide-
tur . Speciem Nummi , characterum for-
mam , metallique impurioris notam cum
subsequentibus potius quam cum præce-
dentibus convenire arbitramur . Horum
tamen minima est differentia . Corona
insuper , qua Regis caput præcingitur ,
& Crux duplex , cui manum admovent ,
amplioris dignitatis & potentiae coniectu-
ram præbent ; quibus revera Uladislavium
a Stephano longe superatum , relata re-
rum series cumulate testatur . Num vero
hæc aliquid ponderis sententiæ nostræ in
tanta rerum ambage conferre queant , ius
dicant æqui , peritique Lectores .

V.

Quintus & postremus , quem proferi-
mus , ille idem (*) Nummus est , quem
ex-

(*) In Tab. n. VI.

exhibet Bandurius , Epigraphe URO-
SIV , Stellæ , & singularis Crucis figura
id perspicue ostendunt. Quo loco ab eru-
ditissimo Viro conlocatum invenimus, nos
dimovere non ausimus. Ad illius inlustra-
tionem hæc Bandurius . (gg)

„ Uroscius Stephani & Helenæ Bulgaræ
„ filius , Rex a patre (Stephano Dusciano)
„ renuntiatus est . Hoc extincto , mense
„ Decembri an. 1356. Imperatoris ti-
„ tulum sibi perinde atque ille adroga-
„ vit . Sed sub ipsa initia bello appetitus
„ a Sinisciano patruo , maximam Thes-
„ saliaë partem amisit ; deinde plerique
„ proceres præfecturarum sibi commissa-
„ rum Dominatum in solidum arripue-
„ rant : postremo cum Vucafcino , quem
„ Regia dignitate Imperatoriæ scilicet
„ obnoxia ornaverant , quique obsequium
„ detrectabat , bellum inferret , captus
„ & in Serviam abductus est , nec multo
„ post fugam meditari infimulatus , clava
„ in caput impacta interfectus est anno
„ 1368. duodecimo ex quo imperare cœ-
„ perat .

Ex his Bandurium Uroscio Stephani
Du-

(gg) Tom. II. pag. 772.

Dusciani Imper. filio Nummum tribuere colligas ; quem postremum e Neemania gente in Serviae Regno scimus confedisse. Attamen ne de veritate rei male mereri videremur, prætermissa hic noluimus argumenta duo, quibus fulti, hunc eundem Nummum Uroscio Dusciani filio detrahunt nonnulli, & cuippiam ex iis superius recensitis tribuendum docent. Illud igitur primo observandum venit, quod quum Pater pecuniam non ad Venetos sive alienos typos, sed ad suos tantum obsignatam voluerit (nullus enim repertus adhuc Dusciani Nummus, qui seu Venetum seu alienum referat) haud facile credi possit quod filius Uroscius, a paterno more digressus, iterum ad Venetos typos obsignandam præceperit.

Secundo, testatur Historia, & cum Historia Bandurius, hunc eundem Uroscium Imperatoris titulum, patris exemplo præeunte, sibi adrogasse. Cur ergo nobilissimam, atque a parente traditam Imperatoris adpellationem in Nummis suis neglexisse credendum? Uroscium hanc detrectasse, contra fidem Historiæ, nemo affirmaverit. Verum Regis tantum non

Im-

Imperatoris titulo Nummum notatum legas. Nos gravissimi argumenti vim ægre dissimulari posse fatemur.

Sed antequam Commentariolo nostro finem faciamus, rerum harum amatoribus non iniucundum fore arbitramur, si & Regum Hungariæ Nummum Venetis typo adfinem, nunc primum æri diligenti opere incisum, vulgaremus. Nummus ex argento & pondere & specie parum a relatis, & proinde a Venetis, distat. Metallum excipe longe peioris notæ. Apud nos exatbat; sed nuper amico dono dedimus.

In adversa:

(*) KARVLVS REX S STEFAN

„ Carolus stans, imberbi ac juvenili
„ aspectu, cum corona, toga, & pallio,
„ dexteram Vexillo admovet, læva sceptrum
„ tenet. S. Stephanus, pro ut in præceden-
„ tibus. Ad calcem Vexilli Crux quadrata.

„ In averfa:

Jesus Christus sedens. In area ex utraque parte Lilia Francica.

Carolo Roberto, seu mavis (*bb*) *Caroberto* Hungariæ Regi Nummum adiudicamus

(*) In Tab. n. VII.

(*bb*) Luc. pag. 188. Rainald. 1199. n. 13. & 1303. n. 14.

mus , eoque tempore cūsum , quo ,
iudice & fautore Bonifacio VIII Pont.
Max. , Regni corona per Legatum
Pontificis, Albæ insignitus est. Lilia gen-
tem produunt . Is Carolum Martellum An-
degavensem e Sicilia Regibus, patrem ha-
buit . Andegavenses regali Francorum
gente fluxisse quis ignoret? Anno MCCC
dum XI ætatis suæ ageret , e Sicilia in
Hungariam missus ; postmodum Anno M-
CCCX tandem in Regem coronatus est.
Ob Hungaricorum procerum intestina dis-
sidia nutanti auctoritate diu imperavit .
Verum compositis rebus, Mladenum Dal-
matix tyrannum bello devictum , capti-
vum in Hungariam abduxit . Regnum non
modo strenue tutatus est , sed plurimum
etiam auxit , profligato Matthæo Trint-
schiniensi Comite prope Cassoviam . De-
mum xxvii Kal. Aug. Ann. MCCCXLII
Ludovico maximo natu e filiis , hærede
relictō , (ii) e vivis sublatus est.

Non defuerunt qui Nummum Carolo
Martello Caroberti patri , Hungariæ Re-
gi , ut ita dicam designato ,tribuendum
putarint. Sed stolide admodum. Imberbis
& iu-

(ii) Abrah. Baschay. Chronolog. Reg. Hung.

& iuvenilis Caroli aspectus satis indicat
 cui recte censeas , quove tempore obfi-
 gnatum teneas . Hæc de Nummo . Nunc
 de caussa , qua Venetos referat . Andream
 III cognomine Venetum , Carolus Ro-
 bertus in Regno excepit . Andreas e Ste-
 phano Andreæ II nepote , & Thomassina
 Maurocena Veneta Matriona ortum duxe-
 rat . Ex quo *de Morexinis* etiam (*kk*)
 adpellatus est . Rex Venetiis natus , Ve-
 netorum adfinium immensis opibus in re-
 gno (*ll*) conlocatus , firmatusque fuerat .
 Parentes & patriam constanti reverentia ,
 parique amore ita prosequutus est semper
 ut Bonfinio (*mm*) & Sanuto (*nn*) te-
 stibus , *gentilitia* Maurocenorum arma usur-
 paverit , *cruce alba cum circulo* tantum
 adiecta , *ut a cæteris Nobilissima Maurocena*
gentis , dignosceretur , *Parentis* [ea sunt
 Bonfinii verba] *nobilitatem usque adeo præ-*
veneratus ut rerum potitus , humilioris for-
tuna insignia præ matris amore , & illius
urbis reverentia non spreverit . Cur ergo
 mi-

(*kk*) Chron. Mss. Bibl. Sancti Marci Venet.
 n. 19. C. 5. 3.

(*ll*) Thurocz. Chron. Hung. Cap. LXI.

(*mm*) Rer. Hung. pag. 307.

(*nn*) Vit. Duc. Venet. pag. 578.

mirum si ad Venetos typos Hungaricam Monetam etiam conflare mandaverit? Cuius proinde Carolus Robertus in regno suffectus, speciem, prout coniicimus, imitatus, adiectis tantummodo Liliis, hunc Nummum ediderit. Difficillimis temporibus Carolum in Regnum pervenisse constat; typi ad cudendam Monetam fortasse deerant; Andreæ paratos invenit: hisce usus est. Hæc tamen divinando potius, quam adfirmando scribimus. Nullum etenim Andreæ Nummum Venetos referentem adhuc vidimus; ex quo coniectura nostra quam maxime firmaretur. Unum habuimus ab amicissimo Viro, qui nobis largitus est, Andreæ Veneto tributum, Venetisque revera persimilem. Sed characteribus nimium adtrititis, nullum expiscari potuimus Regis nomen. -- NGARIE REX commode legi poterat; cætera frustra tentavimus.

Hæc demum ea sunt, quæ de Nummis hisce dicenda nobis instituera-
mus; plura allaturi, si per nos licuisset. Sed labefactatis rebus nostris, ac stomachi tyrannide, animique anxietate pœne deleti, plura, prout in votis erat, præstare

stare nequivimus . Utinam tandem Deus
Opt. Max. nos fartos, tectosque velit, &
Sapientissimi florentis hujus, sanctissimæque
Reipublicæ Viri , quibus Rei Litterariæ
summa demandata potestas , nobis hu-
manioribus disciplinis inhiantibus , otium
faciant , laboribusque nostris exoptatum
finem imponere non dedignentur .

VIVAT. FLOREAT. QUI. LEGIT.